

Innovatieagenda rechtsbestel (#innovatierechtsbestel)

1. Beter geschiloplossing voor de burger

Een kenmerk van een goed functionerend rechtsbestel is dat burgers met een geschil zo goed mogelijk worden geholpen dit geschil op te lossen. Van de overheid mag worden verwacht dat zij een stelsel creëert en in stand houdt, dat burgers helpt de meest geëigende manier te vinden om het geschil op te lossen, dat ervoor zorgt dat de verschillende methoden van geschiloplossing goed functioneren, dat het stelsel als geheel efficiënt en effectief werkt en dat een burger met een juridisch probleem een beroep kan doen op rechtskundige bijstand.

Het stelsel van geschiloplossing dient bij de tijd te zijn, in te spelen op veranderende wensen en behoeften in de samenleving. Om dit stelsel ook in de toekomst goed te laten functioneren, is innovatie noodzakelijk. Ik geef daarom een forse impuls aan vernieuwing van geschiloplossing. In 2014 dient geschiloplossing voor de burger merkbaar beter (eenvoudiger, sneller en/of effectiever) te verlopen.

Innovatie is alleen effectief als professionals in de dagelijkse uitvoeringspraktijk bereid zijn kritisch naar het eigen functioneren te kijken vanuit het perspectief van de burger. Ik merk dat die bereidheid aanwezig is. Zelfs in een tijd waarin budgetten krap en de ambities van het kabinet hoog zijn. De rechtspraak, de advocatuur, de gerechtsdeurwaarders en andere organisaties uit het rechtsbestel hebben zich bereid getoond samen te werken aan de doelstelling van deze innovatieagenda. Deze agenda is dan ook in samenspraak met deze organisaties tot stand gekomen.

Innovatie betekent niet: steeds weer nieuwe dingen verzinnen. De verandercapaciteit van organisaties uit het rechtsbestel is niet onbeperkt. Zij moeten voldoende tijd krijgen om innovaties door te voeren. Voor de Rechtspraak geldt in het bijzonder dat vooral de herziening van de gerechtelijke kaart van de gehele organisatie forse inspanningen vergt en ook de invoering van het wetsvoorstel verhoging griffierechten de nodige voorbereiding vereist. Dit zijn voor de rechtspraak prioritaire trajecten. Parallel hieraan en in samenhang daarmee worden grote veranderingen in de bedrijfsvoering doorgevoerd met de oprichting van een landelijk dienstencentrum en de invoering van een nieuw financieel systeem.

Als we eerder in gang gezette vernieuwingen op een goede en zorgvuldige manier (blijven) uitvoeren, verbetert het stelsel op een aantal punten aanzienlijk. Een voorbeeld hiervan is de verhoging van de competentiegrens van de kantonrechter naar € 25.000, zodat burgers en bedrijven meer procedures zelf, zonder verplichte procesvertegenwoordiging, kunnen voeren. De snelheid en laagdrempeligheid van de kantonprocedure wordt daardoor in meer zaken toepasbaar. Ik ben voornemens deze kantonprocedure nog beter te benutten (zie paragraaf 2.3). Ook het wetsvoorstel tot herziening van de gerechtelijke kaart, dat onlangs aan uw Kamer is aangeboden, beoogt het stelsel te verbeteren, bijvoorbeeld doordat meer specialisatie bij rechtbanken mogelijk wordt.

Deze innovatieagenda richt zich op civielrechtelijke en bestuursrechtelijke procedures. Ook in het strafrecht vindt innovatie plaats. Het programma herontwerp van de keten strafrechtelijke handhaving is bijvoorbeeld gericht op permanente verbetering van de werkprocessen van alle organisaties in de keten strafrechtelijke handhaving en op het snijvlak tussen deze organisaties. Dit zorgt

Directoraat -Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving
Directie Rechtsbestel

Datum
31 oktober 2011

Projectnaam
Innovatie rechtsbestel

ervoor dat de kwaliteit van de procedures omhoog gaat en de doorlooptijden korter worden. Daarnaast zijn politie en Openbaar Ministerie (OM) gezamenlijk een initiatief gestart om te komen tot een snelle selectie en afdoening van eenvoudige strafzaken: Zo selectief, spoedig, slim, simpel en samen mogelijk (ZSM) (*Kamerstukken II 2010/11, 29 628, nr. 238*). Beide trajecten dragen bij aan de kabinetsdoelstelling om tweederde van de standaardzaken binnen één maand af te doen. De ervaring in deze trajecten wil ik gebruiken voor de verbetering en versnelling van processen in het civiele en het bestuursrecht. Over zowel het programma herontwerp keten strafrechtelijke handhaving als het ZSM-traject wordt u een dezer dagen per brief geïnformeerd.

Daarnaast bereid ik een wetsvoorstel voor om het gebruik van digitale dossiers in het strafrecht mogelijk te maken. Het streven is om met ingang van 1 januari 2013, in aansluiting op het Besluit elektronisch proces-verbaal, belemmeringen voor het gebruik van een elektronische handtekening in het strafrecht weg te nemen. De vernieuwingen in het strafrecht blijven in deze innovatieagenda verder buiten beschouwing.

Aan internationale ontwikkelingen die geschiloplossing beogen te verbeteren, lever ik een actieve bijdrage. Dit geldt bijvoorbeeld voor het programma *European e-Justice*. In het kader van dit programma leidt het ministerie van Veiligheid en Justitie onder andere twee projecten die het gebruik van videoconferentie bevorderen en onderzoeken we onder welke voorwaarden inzet van tolken op afstand in rechtszaken mogelijk is. De ervaringen in deze projecten wil ik gebruiken voor de innovatieagenda. In het bijzonder denk ik daarbij aan een experiment om ook in Nederland het tolken via videoconferentie te laten plaatsvinden. Ik draag ook bij aan het uitbreiden van het *European e-Justice* portaal, een website die burgers van de Europese Unie met een grensoverschrijdend geschil een plek biedt waar zij terecht kunnen voor informatie over procedures in andere landen.

Ik ben ervan overtuigd dat geschiloplossing verbetert als burgers beter worden geholpen bij de keuze voor een bepaalde wijze van afhandeling van het geschil, als burgers in de gelegenheid worden gesteld om zelf bij te dragen aan de oplossing ervan, als voldoende aandacht bestaat voor achterliggende, niet-juridische, problemen en als de kwaliteit van geschiloplossing gewaarborgd is. Mogelijkheden om het stelsel te verbeteren moeten zo snel mogelijk worden benut. Ik geef initiatieven prioriteit die optimaal bijdragen aan de behoeften in de samenleving. Deze uitgangspunten vormen voor mij de leidraad bij innovatie van geschiloplossing.

In de onderhavige innovatieagenda licht ik toe hoe ik, samen met organisaties uit het rechtsbestel, geschiloplossing de komende jaren concreet wil verbeteren. De innovaties die ik in deze agenda noem, hebben tot doel verbetering van gerechtelijke procedures (paragraaf 2), verbetering van buitengerechtelijke procedures (paragraaf 3) en verbeteringen in het bredere rechtsbestel aan te brengen (paragraaf 4). Deze innovatieagenda is een startpunt. Burgers en juridische professionals worden uitgenodigd mee te denken en innovatieve ideeën voor de verbetering van het stelsel aan te dragen.

2. Verbetering van gerechtelijke procedures

Burgers die kiezen of moeten kiezen voor een gerechtelijke procedure moeten snel, effectief en klantgericht worden geholpen. Goede bereikbaarheid, een snelle, doelgerichte behandeling en een werkproces dat mede vanuit het perspectief van de burger is ingericht, horen daarbij. Rechtspraak moet zorgvuldig en betrouwbaar, maar ook toekomstbestendig zijn. Dat betekent onder meer dat de

digitale toegankelijkheid van de rechtspraak wordt vergroot, rekening houdend met rechtzoekenden die minder goed met digitale middelen overweg kunnen. In paragraaf 2.1 beschrijf ik maatregelen die de Raad voor de rechtspraak neemt om de rechtspraak digitaal toegankelijk te maken. De recente crisis rondom digitalisering bij de overheid heeft de kwetsbaarheid en onze afhankelijkheid van digitale hulpmiddelen laten zien. We moeten hoge eisen stellen aan de beveiliging van onze systemen. De crisis heeft ons ook duidelijk gemaakt dat we niet meer zonder digitalisering kunnen. De snelheid en effectiviteit waarmee organisaties in het rechtsbestel werken, kan niet meer worden bereikt door zaken weer op papier en met de fax af te doen. We moeten aansluiten bij maatschappelijke ontwikkelingen en vooruit kijken naar de toekomst die zonder twijfel een meer digitale toekomst is.

Gerechtelijke procedures verbeteren ook als procedures effectiever worden afgehandeld. Deze initiatieven beschrijf ik in paragraaf 2.2. In paragraaf 2.3 geef ik aan welke processen ik wil aanpassen om gerechtelijke procedures te verbeteren of beter te benutten. Vervolgens beschrijf ik maatregelen die ik neem om het hoger beroep te versterken.

2.1 Rechtspraak digitaal toegankelijk

001 » Vanaf 2015 is de rechtspraak digitaal toegankelijk

Onze samenleving is gewend geraakt aan het gemak van digitalisering. Burgers en bedrijven verwachten van de overheid en ook van de Rechtspraak dat zij de voordelen die moderne technologie biedt, zo snel en goed mogelijk benutten. Ik stel mij daarom, samen met de Raad voor de rechtspraak, tot doel te bewerkstelligen dat vanaf 2015 alle civiel- en bestuursrechtelijke procedures, waarvoor dat van belang is, digitaal kunnen worden aangebracht door rechtzoekenden en procesvertegenwoordigers. Ik zal wettelijke belemmeringen voor digitalisering en andere obstakels voor de uitvoering van deze doelstelling wegnemen.

De komende jaren treedt al een aantal wetten in werking die invulling geven aan dit voornemen. Naar verwachting wordt op 1 juli 2012 de Wet elektronisch indienen van een dagvaarding van kracht. Deze wet, plus de gelijktijdige uitvoering ervan door de Raad voor de rechtspraak en de Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders (KBvG) maakt het voor de gerechtsdeurwaarder mogelijk een afschrift van een exploit van dagvaarding elektronisch bij de griffie aan te brengen. Sinds oktober 2010 is in bestuursrechtelijke zaken de mogelijkheid geopend dat burgers met behulp van hun DigID en een webformulier digitaal beroep instellen bij de rechtbanken. Zij krijgen hulpteksten bij het invullen van formulieren en kunnen documenten *uploaden*. Sinds 1 augustus 2011 zijn ook het College van Beroep voor het Bedrijfsleven en de Centrale Raad van Beroep aangesloten. Op korte termijn volgen de belastingkamers van de gerechtshoven. Stap voor stap wordt de elektronische procesingang bij de bestuursrechter en de civiele rechter de komende jaren uitgebreid. In 2015 zal dit proces zijn afgerond en is de rechtspraak digitaal toegankelijk.

Burgers zijn niet verplicht digitaal te procederen. Niet-digitale communicatie blijft vanzelfsprekend mogelijk. Voor de groeiende groep burgers die wel digitaal wil communiceren, komt betere hulp en ondersteuning beschikbaar. Zij krijgen betere en meer toegespitste informatievoorziening via Rechtspraak.nl en kunnen zaken vaker digitaal, via standaardformulieren, aanbrengen.

002 » Vanaf 2015 kan de burger de voortgang van zijn zaak via het internet volgen.

Ook krijgen burgers of hun professionele procesvertegenwoordigers de mogelijkheid de voortgang van hun zaak te volgen via het internet via een uitbreiding en digitalisering van de roljournalen. In eerste instantie gaat het om het familie- en het kantonroljournaal. Het hofjournaal rekest van de gerechtshoven wordt toegankelijk voor advocaten. Andere roljournalen volgen.

003 » Vanaf 2015 kunnen belanghebbenden bij een uitspraak toegang krijgen tot deze uitspraak via een register op het internet.

Belanghebbenden kunnen vanaf 2015 uitspraken raadplegen in een uitsprakenregister op het internet. Het is dan in veel gevallen niet meer nodig om uitspraken op papier toe te sturen. Het vermindert de administratieve lasten van de griffies en vergroot het gemak van de burgers die daar prijs op stellen. Ook in de communicatie tussen gerechtsdeurwaarders en de rechtspraak zie ik verdere mogelijkheden tot digitalisering van processen. Deze wil ik, samen met de KBvG en de Raad voor de rechtspraak zo snel mogelijk benutten.

Van professionele procesdeelnemers, en dus ook van de rechter zelf, mag worden verwacht dat zij gebruik maken van digitale hulpmiddelen. De rechtspraak zet forse stappen om deze verwachting waar te maken. Eind 2011 kunnen alle strafrechters een systeem voor het raadplegen van een digitaal dossier ter zitting gebruiken. Thans wordt door de Raad voor de rechtspraak onderzocht of dit systeem ook bruikbaar is in de civiele en bestuursrechtelijke sector. Omdat de investeringen in nieuwe systemen vaak groot zijn, is het uitgangspunt dat zij zo veel mogelijk 'herbruikbaar' zijn. Omdat in de toekomst communicatie vaker geautomatiseerd zal plaatsvinden, vindt nader onderzoek plaats naar de mogelijkheden van 'applicatie-naar-applicatie' communicatie tussen de rechtspraak en de kantoorssystemen van de advocatuur.

2.2 Effectievere afhandeling van zaken

004 » Vanaf 2013 is er een eenvoudige, snelle en beveiligde digitale procedure bij de kantonrechter waarin burgers gezamenlijk hun geschil aan de rechter kunnen voorleggen (e-kantonrechter).

Procedures dienen zo eenvoudig mogelijk te zijn ingericht en zo veel mogelijk te zijn gericht op het onderliggende probleem en niet (alleen) op de juridische beslissing of schikking. Uitgangspunt is dat burgers zelf goed kunnen bijdragen aan een voor hen goede oplossing van het geschil. Mede gericht op dit uitgangspunt richt de Raad voor de rechtspraak in 2013 een eenvoudige, informele en digitale procedure in, die partijen in de gelegenheid stelt hun geschil in een beveiligde elektronische omgeving aan de kantonrechter voor te leggen. Ik draag eraan bij dit financieel mogelijk te maken. De kantonrechter doet binnen zes weken uitspraak, die digitaal aan partijen wordt toegezonden. Partijen houden de mogelijkheid hun geschil of standpunt binnen deze zes weken bij de kantonrechter toe te lichten. In dat geval doet de rechter binnen acht weken uitspraak. Deze procedure is gebaseerd op artikel 96 Rv. Krachtens dit artikel hebben partijen de bevoegdheid om in onderling overleg hun geschil voor te

leggen aan de rechtbank van hun keuze. Beide partijen dienen dus ook in te stemmen met deze procedure. Het voordeel voor de burger is, naast de snelheid waarmee de uitspraak wordt gedaan, dat zij geen kosten hoeven te maken voor het inschakelen van een advocaat, ongeacht de hoogte van de vordering die in geschil is. In de vervolgfase zie ik hoe uitbreiding kan plaatsvinden naar procedures op tegenspraak en vorderingen.

005 » Vanaf 2013 wordt voor civiele zaken in eerste aanleg een snelle, eenvoudige standaard (bodem)procedure ontwikkeld.

Voor civiele zaken in eerste aanleg wordt vooral op basis van de ervaringen die in de praktijk worden opgedaan met het hierboven genoemde project e - kantonrechter, een snelle, eenvoudige standaard (bodem)procedure ontwikkeld. Deze procedure zal korte termijnen hebben voor inbreng van partijen, beperkte ruimte voor bewijslevering, een mondelinge behandeling, sterke regiebevoegdheden voor de rechter en een vonnis met een korte motivering. Indien partijen en/of de rechter dat noodzakelijk achten in verband met de complexiteit van de zaak, kan een uitgebreidere behandeling plaatsvinden. Daarbij zal het vervolg in hoger beroep worden betrokken.

006 » In 2012 is in een substantieel deel van alle bestuursrechtelijke zaken in eerste aanleg een vroeg contactmoment tussen rechter en partijen gerealiseerd op een regiezitting of comparitie.

Onderzoek heeft aangetoond dat een vroeg contactmoment tussen rechters en partijen leidt tot meer snelheid en effectiviteit in de behandeling van zaken. In 2012 zal daarom in het merendeel van de bestuursrechtelijke zaken in eerste aanleg dit vroege contactmoment zijn gerealiseerd op een regiezitting of een comparitie. Rechters en juridische ondersteuners krijgen vaardigheidstrainingen in het houden van regiezittingen. Tegelijkertijd laat ik bezien wat verder nodig is om een andere werkwijze te bevorderen die meer is gericht op finale geschilbeslechting. Daarbij zal ook het financieringssysteem van bestuursrechtelijke zaken worden betrokken.

De rechter vervult ook in de civiele procedure een regiefunctie. In de praktijk blijken verschillende manieren voor te komen waarop rechters hiermee omgaan. De Raad voor de rechtspraak zal daarom onderzoek laten verrichten bij korte comparitiezittingen binnen kantonprocedures om na te gaan hoe een optimale balans bereikt wordt tussen gewenste effectiviteit en snelheid in afdoening en ervaren tevredenheid aan de kant van de rechtzoekenden. Het onderzoek is medio 2012 afgerond. Als de resultaten van dit onderzoek hiervoor aanleiding geven, neem ik maatregelen ter verbetering van de procedures.

007 » De huidige doorlooptijden van civiele zaken worden gehandhaafd, ook bij de verhoging van de competentiegrens van de kantonrechter.

De doorlooptijdnormen worden geactualiseerd. De normen voor langdurige procedures worden aangescherpt. Binnen de normen vindt differentiatie plaats, waarbij de belangen van partijen en/of de samenleving leidend zijn. Urgente zaken worden binnen de tijd die deze urgentie vergt, afgedaan. De normen voor doorlooptijden worden in alle gerechten gerealiseerd. In het bijzonder de

gerechtshoven zullen hun prestaties verbeteren. De innovatieve maatregelen die in deze agenda worden genoemd, zoals het vroege contactmoment tussen rechter en partijen in bestuursrechtelijke zaken en de eenvoudige, digitale procedure bij de kantonrechter, leiden tot een aanzienlijke versnelling van de doorlooptijden in die procedures. Het streven is erop gericht de huidige doorlooptijden van kanton- en civiele zaken te handhaven, ook nu de competentiegrens van de kantonrechter is verhoogd.

Rechters zullen problemen van rechtzoekenden zo veel mogelijk geïntegreerd en thematisch, in zogenaamde combizittingen behandelen. Waar mogelijk beschikt de rechter over informatie over (eerdere of andere) procedures rond dezelfde persoon of hetzelfde probleem. Nu al worden in alle gerechten jeugd(straf)zaken op die manier behandeld.

008 » In 2014 heeft de rechtspraak meer specialistische kennis op een aantal specifieke rechtsgebieden opgebouwd.

Door de schaalvergroting van de rechtspraak in de Wet herziening gerechtelijke kaart krijgt de rechtspraak meer ruimte om deskundigheid op specialistische terreinen op te bouwen, waar dat nodig is. Dat geldt bijvoorbeeld voor grondzaken, mededingingszaken, aanbestedingszaken, vervoerszaken en vreemdelingenzaken. Gespecialiseerde rechters dragen bij aan een effectieve en voortvarende afhandeling van zaken.

2.3 Aanpassing proces(recht)

009 » De Algemene wet bestuursrecht wordt gemoderniseerd om het bestuursprocesrecht te stroomlijnen en slagvaardiger te maken.

De in het regeerakkoord aangekondigde versoering en modernisering van de Algemene wet bestuursrecht is in gang gezet. Dit leidt er onder meer toe dat naar verwachting op 1 juli 2012 een aantal belangrijke aanpassingen in het bestuursprocesrecht in werking treedt, die zijn vervat in de Wet aanpassing bestuursprocesrecht (*Kamerstukken II* 2009/10, 32 450, nr. 2). De wijzigingen beogen het bestuursprocesrecht te stroomlijnen en slagvaardiger te maken en een bijdrage te leveren aan effectieve geschiloplossing.

Concrete maatregelen zijn: (a) verruiming van de mogelijkheid om het bestreden besluit tijdens de bezwaar- of beroepsprocedure te wijzigen, (b) verruiming van de mogelijkheden om in een bezwaar- of beroepsprocedure gebreken in het bestreden besluit te passeren, (c) invoering in het hele bestuursrecht van het relativiteitsvereiste, (d) verruiming van de mogelijkheden om in een voorlopigevoorzieningsprocedure onmiddellijk uitspraak te doen in de hoofdzaak ('kortsluiting'), (e) het introduceren van de mogelijkheid tot 'kortsluiting' bij verzet tegen een uitspraak waarin de bestuursrechter zonder zitting uitspraak heeft gedaan en (f) invoering van de 'judiciële lus': de mogelijkheid voor de hoger beroepsrechter om te bepalen dat tegen een ter uitvoering van zijn uitspraak genomen besluit slechts beroep bij hem openstaat.

Onlangs heb ik een nota van wijziging op voornoemd wetsvoorstel ingediend om de mogelijkheden voor finale geschilbeslechting door de bestuursrechter verder aan te scherpen (*Kamerstukken II* 2010/11, 32 450, nr. 8). Binnenkort volgt nog een wetsvoorstel dat procesrechtelijke vernieuwingen en versoeringen structureel in de Awb verankert. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om de versnelde

behandeling van beroepszaken en het verbod op indiening van nieuwe beroepsgronden na afloop van de beroepstermijn.

Daarnaast wordt het overheidsaansprakelijkheidsrecht vereenvoudigd, via het wetsvoorstel nadeelcompensatie en schadevergoeding bij onrechtmatige besluiten (*Kamerstukken II* 2010/11, 32 621, nr. 2). Een belangrijke modernisering in dit wetsvoorstel is de introductie van een verzoekschriftprocedure voor schade bij onrechtmatig overheidshandelen. Via de verzoekschriftprocedure kan de benadeelde zijn schadeclaim op een snelle en eenvoudige wijze bij de rechter aanhangig maken en volgt relatief snel een definitief rechterlijk oordeel. Een dergelijk model, waarin de rechterlijke procedure niet is gestoeld op een beroep tegen een concreet besluit, maar waarin een rechtsverhouding tussen burger en overheid centraal staat, heeft ook aantrekkelijke kanten voor terreinen buiten het schadevergoedingsrecht. Te denken valt met name aan tweepartijenverhoudingen in het socialezekerheidsrecht. Daarbij is vaak sprake van een voortdurende rechtsverhouding tussen de overheid en een burger. Een eenvoudiger systeem is denkbaar, waarin de rechtsverhouding niet steeds wordt opgeknipt via een beroepsrecht tegen afzonderlijke besluiten, maar waarin de burger zich tot de bestuursrechter kan wenden als hij meent dat hij door het bestuur onrechtmatig is behandeld. Daarbij zou het gehele optreden van het bestuur aan de orde kunnen komen, inclusief het 'achterliggende probleem'. In het kader van de aangekondigde modernisering van het bestuursrecht zal een dergelijk model verder worden doordacht.

Ook bij de modernisering van de bezwaarschriftprocedure staan een goede en zorgvuldige communicatie met de burger en oplossing van het werkelijke geschil centraal. Uit experimenten van de afgelopen twee jaar blijkt dat bestuursorganen forse vooruitgang konden boeken door gebruik te maken van de zogenoemde informele aanpak (de inzet van mediationvaardigheden). Vanuit het ministerie van BZK zijn de effecten van deze informele aanpak onderzocht en is kennis hierover uitgewisseld. De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft u over het voorgaande onlangs uitgebreid geïnformeerd (*Kamerstukken II* 2010/11, 29 279, nr. 123).

010 » In 2012 zal ik aangeven hoe ik een collectieve toevoeging in massazaken ga vormgeven.

Eerder in gang gezet is ook de efficiëntere afhandeling van massaschadezaken. Al sinds 2005 biedt de Wet collectieve afhandeling massaschade de mogelijkheid dat een overeenkomst tussen een belangenbehartigende organisatie die opkomt voor een groep benadeelden en de schadeveroorzakende partij door het gerechtshof Amsterdam verbindend kan worden verklaard voor alle benadeelden. Een voorstel tot aanpassing van deze wet verbetert de afwikkeling van massazaken verder door invoering van een preprocesuele comparitie en door het stellen van inhoudelijke eisen aan belangenbehartigers in massazaken. Daarnaast wordt een prejudiciële procedure bij de Hoge Raad voor massazaken opengesteld. Dit wetsvoorstel, waarvan de inwerkingtreding is voorzien op 1 juli 2012, biedt ook de mogelijkheid tot het stellen van prejudiciële vragen bij rechtsvragen die tegelijkertijd in verschillende feitelijk vergelijkbare geschillen aan de orde zijn en waar de samenleving gediend is met een spoedig antwoord. Dat kan bijvoorbeeld het geval zijn bij een rechtsvraag over de uitleg van nieuwe wetgeving. Om de afhandeling van massaschadezaken verder te verbeteren, maak ik het mogelijk dat de raad voor rechtsbijstand een collectieve toevoeging kan afgeven in massazaken. Een koppeling met bijvoorbeeld een aanbesteding van deze zaken

aan advocaten is mogelijk. Daarmee hebben burgers minder kosten voor een advocaat en is de kwaliteit van de behandeling gewaarborgd.

011 » In 2012 presenteer ik de uitkomsten van het WODC-onderzoek naar de vraag of de executoriale titel op effectievere wijze verkregen kan worden.

In de brief van 23 juni 2011 aan de Tweede Kamer over e-Court heeft de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie aangegeven onderzoek te laten uitvoeren naar alternatieven voor het op de huidige wijze verkrijgen van een executoriale titel in incassozaken (*Kamerstukken II 2010/11, 29 279, nr. 122*). Het WODC heeft opdracht gekregen om dit onderzoek uit te voeren. Daarbij is een mogelijke nationale openstelling van de Europese betalingsbevelprocedure een van de varianten die wordt onderzocht. Ook worden mogelijkheden uit andere landen onderzocht, waarbij zowel naar gerechtelijke als buitengerechtelijke varianten wordt gekeken. In 2012 presenteer ik de uitkomsten van dit onderzoek en de kabinetsreactie hierop.

012 » Ik kom met een wetsvoorstel voor een effectievere en snellere procedure voor samenwonende partners die uit elkaar gaan.

De wet biedt gehuwden bij echtscheiding de mogelijkheid om tegelijk met de echtscheiding in één procedure een of meer nevenvoorzieningen aan de rechter te vragen. Deze voorzieningen kunnen onder meer betrekking hebben op levensonderhoud, het gezag over en de omgang met minderjarige kinderen, de verdeling van de huwelijksgemeenschap of de uitvoering van een verrekenbeding. Samenwonende partners die uit elkaar gaan, dienen veelal soortgelijke maatregelen te treffen. Zij zijn echter aangewezen op afzonderlijke verzoekschriftprocedures en, voor een voorziening op het gebied van de vermogensrechtelijke afwikkeling, op de dagvaardingsprocedure. Voor gehuwden is het ook mogelijk om in één verzoekschrift voor de duur van de procedure een of meer voorlopige voorzieningen te vragen, zoals het uitsluitend gerechtigd zijn tot de echtelijke woning, de voorlopige toevertrouwing van de minderjarige kinderen en het vaststellen van een omgangsregeling. Voor soortgelijke voorlopige maatregelen dienen samenwoners een kort geding aan te spannen.

Ik bereid een wetsvoorstel voor waarin ook voor samenwoners in één verzoekschrift verschillende definitieve of voorlopige voorzieningen kunnen worden gevraagd. Op deze wijze kan een aanzienlijk effectievere en snellere behandeling van de gevraagde maatregelen plaatsvinden.

013 » Ik ga in 2013 na op welke wijze ik de kantonprocedure vaker en meer gericht kan inzetten.

De kantonprocedure is een voor de burger efficiënte en effectieve procedure die ik vaker en meer gericht wil inzetten. Ik zal daarom bezien of de kantonrechter in meer zaken als voorzieningenrechter kan optreden. Ook zal ik nagaan of een verdere uitbreiding van de bevoegdheden van de kantonrechter wenselijk is, bijvoorbeeld door te bepalen dat burgers bij de kantonrechter terecht kunnen als een geschil ontstaat over de executie van een door de kantonrechter afgegeven

beslissing. Vanzelfsprekend doe ik dit in goed overleg met de Raad voor de rechtspraak.

014 » In 2012 geef ik aan welke maatregelen ik neem om het hoger beroep eenvoudiger, sneller en/of effectiever te maken.

Innovatie van gerechtelijke procedures heeft ook betrekking op procedures in hoger beroep. Een aantal wetsvoorstellen dat de komende jaren naar verwachting van kracht wordt, beoogt het hoger beroep efficiënter en effectiever te maken, meer gericht op finale geschilbeslechting. Een voorbeeld hiervan is het wetsvoorstel enkelvoudig hoger beroep kantonzaken, dat naar verwachting op 1 juli 2013 van kracht wordt. Enkelvoudige afdoening in hoger beroep van zaken die zich daarvoor lenen, draagt bij aan een eenvoudigere en snellere afdoening van die zaken in hoger beroep en leidt tot een ontlasting van de gerechtshoven. De hoven krijgen met verruiming van de mogelijkheid voor enkelvoudige afdoening in hoger beroep meer flexibiliteit om zaken op maat af te doen.

Ik ga na of er andere mogelijkheden zijn om zaken in hoger beroep eenvoudiger, sneller en/of effectiever af te handelen. Het WODC doet daarom onderzoek naar de vraag in hoeveel en in welke gevallen in het bestuursrecht, het civiele recht en het strafrecht hoger beroep wordt ingesteld, op welke gronden en met welke resultaten. De antwoorden op deze vragen stellen mij in staat gerichte maatregelen te nemen om de beoogde verbeteringen aan te brengen. Over de resultaten van dit onderzoek informeer ik u in de loop van 2012.

3. Verbetering van buitengerechtelijke procedures

Een gerechtelijke procedure is voor de burger niet altijd de meest geëigende manier om een geschil op te lossen. Buitengerechtelijke procedures, zoals mediation, arbitrage en bindend advies kunnen evenzeer leiden tot een snelle, effectieve en klantgerichte oplossing van het geschil. Ik zal daarom in het kader van deze innovatieagenda mediation bevorderen (paragraaf 3.1), onder andere door een kwaliteitssysteem voor mediation in te richten, en de arbitrageprocedure aan te passen (paragraaf 3.2). Ook versterk ik zowel de positie van de Geschillencommissie voor Consumentenzaken als die van de Geschillencommissie voor Beroep en Bedrijf (paragraaf 3.3).

3.1 Mediation bevorderen

Aan mediation ken ik in het stelsel van geschiloplossing een belangrijke rol toe. Ook in de discussie met uw Kamer is het belang van mediation benadrukt. Mediation zorgt ervoor dat burgers zelf kunnen bijdragen aan de oplossing van hun geschil. Deze persoonlijke betrokkenheid leidt vaak tot een bevredigende en duurzame oplossing van dat geschil, waardoor een beroep op de rechter niet altijd nodig is. Ik neem daarom maatregelen om mediation verder te bevorderen.

015 » Vanaf 2012 start ik een nieuwe, gerichte campagne om mediation te bevorderen.

Bij de introductie van mediation in het rechtsbestel is veel aandacht besteed aan voorlichting over de voordelen van mediation. Het is inmiddels breed bekend dat mediation geschikt is voor het oplossen van veel verschillende soorten conflicten. Toch wordt het op sommige terreinen nog relatief weinig ingezet. Ik zal daarom nagaan waar gereede kansen liggen om geschiloplossing via mediation te

bevorderen. Via gerichte campagnes moet het 'normaal' worden voor burgers, bedrijven en overheden om mediation toe te passen.

016 » Ik kom met een wettelijke regeling voor de kwaliteitsborging van mediation.

Thans is bij de Eerste Kamer het wetsvoorstel met betrekking tot de implementatie van de Europese richtlijn mediation in behandeling. In dit wetsvoorstel wordt onder andere geregeld dat het onderwerpen van een geschil aan mediation leidt tot stuiting van de verjaringstermijn. Ook regelt het wetsvoorstel een verschoningsrecht voor mediators. Bij de behandeling van het wetsvoorstel in de Tweede Kamer heb ik toegezegd dat ik zal komen met een systeem dat de kwaliteit van mediation en de mediator waarborgt. Ik zal hiervoor onder andere met een wetsvoorstel komen dat het beroep van geregistreerd mediator wettelijk regelt. Dit wordt een 'lichte regeling', vergelijkbaar met de regeling voor tolken en vertalers. De methode van mediation is op dit moment nog niet voldoende uitgekristalliseerd om het beroep van mediator en het proces van mediation volledig vast te leggen in uitgebreide wetgeving. Mediation is bovendien een proces waarbij onnodige juridisering en regulering moet worden voorkomen.

De volgende elementen worden onder andere in de wet geregeld: de kwaliteitseisen waaraan de mediator moet voldoen, de wijze waarop deze eisen worden vastgesteld en gecontroleerd, overige voorwaarden die worden gesteld aan de inschrijving van mediators in een register, bijvoorbeeld een verklaring omtrent het gedrag, de wijze van registratie van mediators en de rechtsgevolgen van deze registratie, het verschoningsrecht en het klacht- en/of tuchtrecht.

017 » In 2014 is er een register voor mediators die aan objectieve kwaliteitscriteria voldoen.

Er zal een register ingericht worden, waarin mediators ingeschreven worden die voldoen aan bepaalde kwaliteitseisen. Tevens wordt voorzien in een klachtregeling, die kan leiden tot schrapping uit het register. Alleen mediators die ingeschreven staan, kunnen aanspraak maken op het verschoningsrecht. Het bovengenoemde wetsvoorstel geeft mogelijkheden om een mediator uit het register te verwijderen.

018 » De eigen bijdrage voor mediation in het kader van de Wet op de rechtsbijstand blijft op hetzelfde lage niveau.

In de brief van 31 oktober 2011 aan uw Kamer kondigt de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie aan dat in het kader van de bezuinigingen in de gefinancierde rechtsbijstand de eigen bijdrage voor rechtsbijstand voor alle inkomensgroepen zal stijgen. Vanwege het belang dat wordt gehecht aan mediation heeft hij echter besloten dat de eigen bijdrage voor mediation niet verhoogd zal worden. Door verhoging van de eigen bijdrage voor een advocaat, wordt het voor minder draagkrachtigen aantrekkelijker een mediator in de arm te nemen.

Bovenstaande maatregelen vormen slechts een begin van het bevorderen van mediation. Diverse andere maatregelen worden thans onderzocht, zoals het afdwingbaar maken van een contractuele mediationclausule. Ook wil ik dat bestuursorganen vaker mediationvaardigheden toepassen via de informele aanpak (zie paragraaf 2.3), maar ook mediation inzetten om geschillen op te lossen. Zo nodig zie ik of daar wetgeving voor nodig is. Hoewel het bij een aantal van deze nieuwe plannen aantrekkelijk is om deze nu al als innovatieve maatregel aan te kondigen, hecht ik aan een zorgvuldige voorafgaande toets op haalbaarheid en uitvoerbaarheid.

Ook op het gebied van mediation en alternatieve geschilbeslechting in consumentenzaken is digitalisering een waardevol instrument. Momenteel wordt door de Europese Commissie een verordening over *Online Dispute Resolution* (ODR) voorbereid. Hieronder wordt verstaan: het buitengerechtelijk oplossen van geschillen met gebruikmaking van moderne technologische hulpmiddelen. Omdat dit voor het rechtsbestel een relatief nieuw middel is om geschillen op te lossen, zal ik in het eerste kwartaal 2012 een bijeenkomst organiseren waarin ik marktpartijen uitnodig om ervaringen op dit terrein te presenteren.

3.2 Arbitrage aanpassen

Arbitrage is in Nederland van oudsher een van de belangrijkste vormen van geschilbeslechting buiten de rechter om. Deze vorm van private rechtspraak waarbij een geschil door een of meer arbiters wordt beslecht, laat partijen in grote mate vrij in de wijze waarop zij hun geschil willen laten beslechten. Tegelijkertijd is arbitrage een vorm van private rechtspraak die, anders dan bijvoorbeeld bindend advies, berust op de wet. De wettelijke regeling van arbitrage in het Vierde Boek van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv) bevat waarborgen voor de inrichting van een arbitrage en voor de aantasting van een arbitraal vonnis. Diezelfde wettelijke regeling biedt de mogelijkheid om voor een arbitraal vonnis een verlot tot tenuitvoerlegging bij de overheidsrechter te vragen. Wordt het verlot verleend, dan levert dit een executoriale titel op, net als een rechterlijk vonnis. Arbitrage is daarmee een heel volwaardig alternatief voor overheidsrechtspraak voor zowel nationale als internationale gevallen.

019 » Ik moderniseer de arbitragewet.

Ik bereid wetgeving voor om arbitrage te moderniseren. Naar verwachting zullen deze aanpassingen in het arbitragerecht op 1 januari 2014 in werking treden. De aanpassingen dragen eraan bij dat belemmeringen voor het gebruik van arbitrage worden weggenomen. De arbitrageprocedure wordt waar mogelijk vereenvoudigd, de administratieve lasten worden verlicht. Er komen ruimere mogelijkheden voor - al dan niet voorlopige - bewijsmaatregelen in de arbitrageprocedure. Slechts bij uitzondering ligt hier een rol voor de gewone rechter. De procedure tot vernietiging van een arbitraal vonnis wordt teruggebracht tot een rechtsgang in één instantie, namelijk bij het gerechtshof. Dit voorkomt dat partijen na het doorlopen van een arbitrageprocedure nog veel extra tijd en kosten kwijt zijn. Ten slotte regelt het wetsvoorstel dat partijen ruimere mogelijkheden krijgen om zelf afwijkende afspraken voor hun arbitrageprocedure te maken. Dit geldt bijvoorbeeld voor de bewijsvoering en het hoger beroep, waar de meeste bepalingen in het voorstel van regelen recht zijn.

3.3 Geschillencommissies versterken

020 » Per 1 januari 2012 bevorder ik het onderhandelingsproces ter vaststelling van de algemene voorwaarden door hiervoor subsidie te verlenen.

De laatste jaren is het aantal branches dat is aangesloten bij de Stichting Geschillencommissies voor Consumentenzaken (SGC) aanzienlijk uitgebreid. Deze geschillencommissies doen door middel van bindend advies veel geschillen af die anders voor de rechter zouden komen. Het voordeel van de procedure bij de SGC is dat zowel de consument als de leverancier gehouden is aan een nakomingsgarantie. Een belangrijke voorwaarde voor aansluiting bij de SGC zijn de tweezijdig overeengekomen algemene voorwaarden. Ik bevorder het onderhandelingsproces om te komen tot deze algemene voorwaarden. Dat doe ik door subsidie te verlenen aan deelnemers aan dit proces, zoals de consumentenorganisaties (meestal de Consumentenbond) en brancheorganisaties. Hierdoor worden meer branches gestimuleerd zich aan te sluiten bij de SGC.

021 » Per juli 2012 heeft de SGC een integraal systeem voor klachtmanagement ingericht dat tegen geringe kosten ter beschikking staat van de bij de SGC aangesloten brancheorganisaties.

De SGC werkt efficiënt en klantvriendelijk door een volledig digitale werkstroom. Om klachten van consumenten zo effectief mogelijk af te handelen, ondersteun ik de ontwikkeling van een laagdrempelig, digitaal systeem voor klachtmanagement. Met behulp van dit systeem wordt geprobeerd de oorzaak van het probleem tussen consument en leverancier zo snel mogelijk boven tafel te krijgen en op te lossen. De aangesloten brancheorganisaties kunnen hier tegen geringe kosten gebruik van maken.

022 » Per 1 januari 2012 versterk ik de positie van de Stichting Geschillencommissie voor Beroep en Bedrijf (SGB).

Voor bedrijven uit het midden- en kleinbedrijf zijn er weinig laagdrempelige, goedkope en eenvoudige buitengerechtelijke methoden om onderlinge geschillen te beslechten. Ik zal daarom de positie van de SGB versterken door een meerjarige subsidie te verlenen. Brancheorganisaties kunnen zich daardoor gemakkelijker aansluiten bij de SGB.

4. Verbeteringen in het rechtsbestel

Ook burgers met beperkte financiële middelen moeten bij een serieus juridisch probleem een beroep kunnen doen op rechtskundige bijstand. Rechtsbijstand wordt in het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand op twee niveaus verleend, de zogenaamde eerste en tweede lijn. De eerste lijn is een brede, laagdrempelige voorziening waar burgers met een juridische vraag of geschil kosteloos terecht kunnen voor informatie, vraagverheldering of advies. Voor een uitgebreid juridisch advies, het starten van een procedure, vertegenwoordigend optreden of mediation worden rechtzoekenden doorverwezen naar een advocaat of mediator. De dienstverlening door deze professionals wordt de tweedelijns rechtsbijstand genoemd. Bij de advisering in de eerste lijn is het uitgangspunt dat de rechtzoekende het best zelf kan bepalen hoe hij zijn geschil wenst op te lossen.

Lang niet altijd is daarbij de hulp van een advocaat nodig. Als dat mogelijk is, krijgt men hulpmiddelen aangereikt, zoals een voorbeeldbrief of een stappenplan, die hem in staat stellen zelf bij te dragen aan de oplossing van het probleem. Is de kwestie daarvoor te ingewikkeld of is (proces)vertegenwoordiging nodig, dan volgt doorverwijzing naar een advocaat. Om burgers rechtsbijstand te kunnen garanderen, moet het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand financieel beheersbaar blijven. De Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie is daarom voornemens het stelsel te herzien (paragraaf 4.1) en de rol van het Juridisch Loket te versterken als filter tegen onnodige procedures (paragraaf 4.2). Vanwege de directe link met de innovatie van het stelsel van geschiloplossing, bespreek ik deze in de onderhavige innovatieagenda.

Innovaties in het stelsel hebben niet alleen betrekking op het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand. Ook andere verbeteringen beogen het stelsel efficiënter en effectiever te laten functioneren. Het hoeft daarbij niet altijd te gaan om ingrijpende wijzigingen. Ook relatief kleine aanpassingen en innovaties kunnen procedures en geschiloplossing voor de burger en juridische professionals merkbaar verbeteren. Zij passen daarom bij mijn uitgangspunt om mogelijkheden tot verbeteringen in het stelsel zo snel mogelijk te benutten. Ik bespreek een aantal van deze innovaties in paragraaf 4.3.

4.1 Herziening stelsel gesubsidieerde rechtsbijstand

023 » Vanaf 2012 zal het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand worden herzien.

Bij de herziening van het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand speelt het perspectief van de burger een voorname rol. De burger die een beroep doet op rechtsbijstand, moet goed worden geholpen. Om het stelsel beheersbaar te houden, werkt de staatssecretaris aan een stelselherziening. Hierbij wordt gedacht aan een verdere versterking van de filterende functie van de eerste lijn, het aanbesteden van pakketten zaken aan de advocatuur en de inzet van zogenaamde *paralegals* (HBO-juristen). Ook wordt bekeken in hoeverre het mogelijk is een leenstelsel in te voeren, zoals in Duitsland. Daar betaalt de rechtzoekende de kosten van de verleende rechtsbijstand in termijnen terug. Ik hecht, samen met de Staatssecretaris, aan een zorgvuldige totstandkoming van de stelselherziening. Een document dat de contouren schetst van deze stelselherziening wordt daarom aan de ketenpartners ter consultatie voorgelegd. De Staatssecretaris zal u hierover begin 2012 nader informeren.

4.2 Versterking filterende rol juridisch loket

024 » De filterende functie van het Juridisch Loket wordt versterkt.

Ik wil de functie van het Juridisch Loket als filter tegen onnodige procedures verder versterken. Het Juridisch Loket dient nog beter in staat te zijn rechtzoekenden te wijzen op juridische hulpverlening waaraan zij wellicht zelf niet hebben gedacht. Zo kan een rechtzoekende die lid is van een vakbond of een belangenorganisatie (zoals de ANWB, de Consumentenbond of de Vereniging Eigen Huis) vaak een beroep doen op bepaalde juridische hulpverlening. Doordat het loket voor rechtzoekenden een laagdrempelige voorziening vormt, kunnen problemen worden voorgelegd in een stadium waarin de zaak nog niet is geëscaleerd en een oplossing buiten rechte vaak nog mogelijk is. Waar mogelijk, worden rechtzoekenden doorverwezen naar mediation. Dit past bij mijn streven om mediation te bevorderen (zie paragraaf 3.1).

Vooralsnog bestaat de versterking van de filterende rol van het juridisch loket in het hanteren van het diagnose en triagemodel dat recentelijk is ingevoerd. Hierbij worden rechtzoekenden gestimuleerd niet direct naar een advocaat te stappen, maar eerst te onderzoeken of er geschikte alternatieven zijn. Er zijn verschillende manieren waarop de filterende functie van het Juridisch Loket verder kan worden versterkt. In de in paragraaf 4.1 genoemde herziening van het stelsel gefinancierde rechtsbijstand zal ik aangeven welke maatregelen ik, samen met de Staatssecretaris, neem.

De rechtzoekende wordt digitaal gefaciliteerd in het zoeken naar een oplossing via Rechtwijzer.nl. Deze site van de raad voor rechtsbijstand geeft op digitale wijze inzicht in mogelijke oplossingen van een probleem. Van echtgenoten die gaan scheiden wordt verwacht dat zij via deze site eerst een echtscheidingsplan invullen. Hetzelfde geldt voor de invulling van een ouderschapsplan. Het enkele feit dat rechtzoekenden door invulling daarvan nadenken over de oplossing draagt bij aan de-escalatie van een eventueel geschil. De Rechtwijzer bevat ook modules voor consumentenzaken, geschillen met de overheid en arbeids- en huurconflicten.

4.3 Meer efficiëntie en effectiviteit in het rechtsbestel

Kansen op verbetering van procedures en processen in het rechtsbestel doen zich op tal van manieren voor. Een belangrijk deel van de verbetering van processen heeft betrekking op betere gegevensuitwisseling en communicatie tussen organisaties. Bij deze innovatieagenda past een voortvarende aanpak om de efficiëntie te verbeteren. Eerder in gang gezette innovaties worden versneld ingevoerd of van een extra stimulans voorzien.

025 » Vanaf 2014 vinden verhoren in vreemdelingenbewaringzaken in minstens 50% van de gevallen met behulp van videoconferentie plaats.

De mogelijkheden van het gebruik van videoconferentie bij rechtszaken zijn al langer bekend, en in die zin minder innovatief. Bijna alle rechtbanken zijn dan ook de afgelopen jaren van apparatuur voorzien. Het gebruik ervan is nog beperkt. Verder gebruik ervan, bijvoorbeeld in vreemdelingenbewaringzaken, zorgt ervoor dat het vervoer van vreemdelingen in detentie van en naar de rechtbank minder vaak nodig is. Vanwege de besparingen die hierdoor mogelijk zijn, wil ik in het kader van deze innovatieagenda bereiken dat in 2014 van alle verhoren waarin het gebruik van videoconferentie wettelijk en praktisch mogelijk is, minstens 50% met behulp van videoconferentie plaatsvindt. Dit vraagt om een goede logistieke afstemming tussen de Dienst Justitiële Inrichtingen en de Raad voor de rechtspraak.

026 » Vanaf 2014 vinden officiële publicaties en bekendmakingen uit artikel 54 Rv en uit artikel 28 Wvvh via het internet plaats.

De Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders (KBvG) heeft in zijn jaarvergadering van 2011 aan de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie een preadvies aangeboden met daarin onder andere het voorstel om aan de publicatieverplichting uit artikel 54 Rv te voldoen door middel van een publicatie via het internet. Thans dienen personen zonder bekende woon- of verblijfplaats te worden opgeroepen door middel van een advertentie in een dagblad. Door publicatie op het internet zijn forse besparingen mogelijk. Ik zal de KBvG nog dit

jaar laten weten welke maatregelen hiervoor nodig zijn en op welke wijze we deze innovatie zo snel mogelijk kunnen invoeren.

Vergelijkbare publicaties worden gedaan door de rechtbank Leeuwarden die verkeersovertreders zonder bekende woon- of verblijfplaats via een advertentie in een landelijk dagblad oproept op basis van de Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften (Wahv). Deze oproepingen zullen zo snel mogelijk, doch uiterlijk 1 januari 2014, digitaal worden gedaan via officielebekendmakingen.nl.

5. Innovatieportaal

Ik heb in deze innovatieagenda ambitieuze plannen geuit. Toch is de agenda niet af. Ik wil deze innovatieagenda benutten om ook buiten de kaders te kijken van het huidige stelsel en op zoek te gaan naar methoden van geschiloplossing die optimaal aansluiten bij de behoeften en wensen in de samenleving. Daarbij hanteer ik vooralsnog drie denkrichtingen. De eerste is: afhandeling van het geschil via een (al dan niet verplichte) voorprocedure. In een aantal ons omringende landen (Noorwegen, Duitsland en België) heeft men daar al ervaring mee opgedaan. Ik heb het WODC opdracht gegeven hier onderzoek naar te doen. De tweede denkrichting is: is het mogelijk de burger een 'keuzemenu' te bieden voor de afhandeling van het geschil, waarbij hij kan kiezen welke vorm van rechtspraak (of andere vorm van geschiloplossing) hij wil: snel en goedkoop of grondig, uitgebreid en duurder. Daarbij is het uiteraard zaak de positie van beide partijen in een geschil evenwichtig mee te wegen. De derde is die van het bijeen brengen van verschillende vormen van geschiloplossing op één locatie. Burgers kunnen op een efficiënte manier worden voorgelicht en geholpen als rechters, mediators, advocaten, medewerkers van het Juridisch Loket of andere rechtshulpverleners nauw samenwerken. Op verschillende plaatsen wordt daar al ervaring mee opgedaan.

Deze en andere in deze innovatieagenda aangekondigde onderzoeken leiden hopelijk tot nieuwe innovatieve maatregelen die geschiloplossing eenvoudiger, sneller en/of effectiever maken. We nodigen iedereen daarnaast uit om met voorstellen te komen die ertoe leiden dat het rechtsbestel beter functioneert. Een innovatieportaal zal hiervoor de mogelijkheid creëren. Ingebrachte innovaties die uitvoerbaar en haalbaar zijn en waarvoor voldoende draagvlak in de samenleving bestaat, zullen worden toegevoegd aan de innovatieagenda.

Om inspiratie op te doen voor verdere innovatie zal ik daarnaast het gesprek aangaan met juridische professionals en andere betrokkenen bij geschiloplossing. Burgergericht werken krijgt prioriteit. Geschiloplossing wordt er beter van.